

Zadáním návrhu stavby „Úprav náměstí T.G.M. v Červeném Kostelci“ je rekonstrukce pěti stávajících ploch vymezených nedávno rekonstruovanou křižovatkou silnice I. Třídy I/14– ulicí 17. listopadu a z ní vybíhajícího trojzubce ulic 5. května, Sokolské a Manželů Burdychových. Nemožnost v krátkodobém horizontu tuto dopravní stavbu z prostoru náměstí odklonit či omezit průjezd vozů je limitujícím faktorem, který bude ovlivňovat kvalitu pobytu v těchto místech. Z tohoto hlediska se jedná o úpravy dočasné, intenzivně se pracuje na hledání řešení, které by přineslo zklidnění dopravy na náměstí a umožnilo jiný dopravní koncept, než velkokapacitní křižovátku. Teprve tehdy bude náměstí vnímáno opět jako náměstí, stane se vyhledávaným místem k pobytu obyvatel. Zatím je možné pouze směle uvažovat o nahrazení asfaltových komunikací pojezdným žulovým dlážděním se zpomalovacími pruhy v ústí ulic do prostoru, čímž by se celá plocha parteru opticky zcelila a působila opět přívětivěji a městským dojmem. To však předmětem zadání není, návrh vychází z koncepční úvahy o dočasných úpravách náměstí z března 2019. Ta brala v potaz započaté dílčí stavební úpravy v blízkosti křižovatky– obrubníkem vytyčené křivky zeleně, které by měly dát zeleným plochám jednotný organický tvar a všechny části náměstí tímto krokem vizuálně spojit a povýšit v jeden celek. Zásadním krokem je pak zbylé plochy zbavit přebytečných nánosů a vrstev nejednotných materiálů, divoce rostoucí zeleně, travnatých a tím nevyužitelných ploch, vizuálního smogu vytvářeného svislým informačním systémem, různorodými nástěnkami místních spolků atd. Zjednodušeně řešeno provedení úklidu tak, aby jednotlivé části působily uceleným dojmem prvků, které k sobě neodmyslitelně patří, hledání prostorových rezerv k pobytu obyvatel na náměstí a doplnění novými prvky, které tento pobyt zpříjemní a prodlouží.

Podklady

Podkladem k práci jsou již zmiňovaná koncepční úvaha „Dočasné úpravy náměstí T.G.M. v Červeném Kostelci“ z 3/2019, dále geodetické polohopisné a výškopisné zaměření prostoru ve formátu .dwg, podložení zaměření inženýrskými sítěmi převzaté z technické mapy města, 3D model náměstí složený z mračna bodů včetně fasád a střech obrácených do náměstí, vše zpracované Ing. Martinem Krejčíkem z Geodézie-Topos a.s.. Dalším pracovním prostředkem je fotodokumentace pořizovaná opakovaně při návštěvách místa, v neposlední řadě pak konzultace s investorem, městským architektem, dopravním inspektorem (dopravní řešení) a zástupci společností Voda ČK (odvodnění a napojení vodního prvku) a odborem Místního hospodářství MěÚ (napojení veřejného osvětlení) a rozhovory s místními obyvateli, které rovněž přinesly řadu zajímavých podnětů. Doučám, že následující text nebude vnímán jako neustávající kritika, ale jako podněty hodné k zamyšlení a nápravě.

Stávající stav

Obyvatelé Červeného Kostelce nevnímají náměstí jako obývací pokoj pod širým nebem, ale jako křižovátku, v jejíž blízkosti se není radno příliš zdržovat, využívají jej pouze jako pěší komunikační uzel propojující úřady, školy, autobusové nádraží a další místa, která je potřeba během dne navštívit. Intenzivní doprava v tomto místě je tématem, které k pohodě pobytu na náměstí nepřispívá a ani není v možnostech této studie jakkoliv ho vyřešit. Pozornost je třeba upřít na nestejnorodé plochy a prvky parteru, který je mozaikou drobného žulového dláždění, betonové zámkové dlažby, asfaltu, trávníků a patra keřů patřičně obehnaných obrubníky. Využitelnost se zúžila na to nejnútější, tedy chodníčky spojující jednotlivé části nejkratší možnou cestou, bez možnosti a potřeby zastavení. Dalším faktem stojícím za pozorností a volajícím po nápravě je množství drobných prvků a doplňků, které postupně zaplnily prostor. Jedná se o nejrůznější nástěnky, svislý infosystém s názvy ulic, které místní stejně dobře znají, vlajkové stožáry bezradně trčící z trávníku, několik často již přežitých typů svítidel veřejného osvětlení, ocelových zábradlí, mimo zdi předsazených pojistkových skříní, bezradně umístěných laviček bez zjevného zájmu kohokoliv si v těchto místech sednout a odpočinout, to vše ještě donedávna doplněné květinami zavěšenými v levitujících květináčích. Ačkoliv je náměstí obklopeno výraznými architektonickými dominantami– objekty radnice, Městského úřadu (dříve spořitelny) od Jindřicha Freiwalda, barokního kostela sv. Jakuba Většího přestavěného patrně K.I. Dientzenhoferem a doplněného sochami sv. Václava a sv. Ludmily nad schodištěm od místního rodáka Břetislava Kafky, budovami hotelu Šrejber a bývalé občanské záložny i objekty z architektonického hlediska ne tak zajímavými, ale neurážejícími, jsou zde místa, kde domy kdysi stávaly a nyní zejí prázdnotou. Tím se z náměstí otevírají nežádoucí průhledy, ať už přes dřevěnou ohradu do proluky vedle Městského úřadu, tak zejména na plot oddělující obslužný dvůr domu čp. 23 postupně se nořící do nahodile osázené zeleně přecházející volně do parku u autobusového náměstí. Je zřejmé, že by tyto prázdna místa v takto cenné lokalitě měly být do budoucna řešeny kvalitní výstavbou, která pomůže náměstí prostorově vymezit a jasně definovat.

Koncept návrhu

Jak přikročit k rekonstrukci náměstí, které je tělesem křižovatky zabírajícím více než 2/5 jeho plošné výměry roztříštěno do pěti různých ploch s rozmanitým charakterem a využitím? Je třeba začít obligátním „hledáním plošných rezerv“, bez sentimentu označit věci, které do takto exponovaného veřejného prostoru v srdci města nepatří. Jde především o rozlehlá prostranství osázená keři a kosodřevinou před budovou radnice a zvonící kostela sv. Jakuba, které tyto významné objekty stojící v jejich pozadí a jakoby z nich vyrůstající pohledově dehonestují. Neplní funkci veřejné zeleně– té je ostatně dost v blízkých parcích mezi školami a u nádraží, slouží spíš jako odpadkové koše a jejich úklidu a údržbě je třeba věnovat náležitě sisufovské úsilí. Stejně tak o trávník vrůstající do náměstí z parku od nádraží, po kterém se mohou prohánět psi, nikoliv lidé. Ostatní plochy zeleně přiléhající ke křižovatce jsou převážně travnaté, místy doplněné keři nebo započatou sadbou květin, zatím však bez zjevné přidané estetické hodnoty.

Ústředním motivem návrhu je amébovitá křivka, která v již během minulých dílčích stavebních úprav započatém tvaru obkrouží celou křižovátku a vytyčí plochu pro výsadbu ve všech částech náměstí. Tvar křivky se promítá i do výsadby, její řídicí linie je opakována v pravidelných ekvidistantách směrem k vozovce, na těchto pomyslných čarách jsou sázeny květiny v jednotných vzdálenostech od sebe. Každá řada reprezentuje jiný druh květin tak, aby na sebe navazovaly jak barevností květu, tak dobou kvetení. V průběhu roku by tak měly kvést různé řady květin, záhony budou živé a proměnlivě barevné od jara do podzimu. Bude dbáno na výběr takových druhů, které zejména v blízkosti obrubníků vozovky lépe odolají náporu vyhrnovaného sněhu, solení silnic a podobně. Možná až přílišná organizovanost a na první pohled strojenost květinových záhonů však odpovídá jejich významu, jsou těžištěm celého města. Tvar záhonu je vytyčen svisle osazenými ocelovými pásky tl. 6 mm a hloubky 200 mm kotvených do podloží navařenými roxory. Zemina– ideálně zatravněná drobnou luční směsí je oproti rovině okolního dláždění o 50 mm zapuštěna. Podrobná koncepce a druhová skladba bude přesně definována v dalších stupních projektové dokumentace.

Plochy mezi hranicí této křivky a jednotlivými objekty po obvodu náměstí budou vydlážděny jednotnou drobnou dlažbou 8/10 ze světle šedé žuly. Pojezdné plochy před vjezdy v severní partii náměstí, vjezdový předprostor obslužného dvora u Elektry a plochy parkování před hotelem budou dlážděny kostkami stejných rozměrů i barevnosti, ovšem s hrubším povrchem a odpovídající skladbou podloží. Parkování je vyskládáno do vějíře, ostatní pojezdné části do řádků, v severní části se změnou směru oproti pochozím dlažbám. Jednotlivé objekty souvislých front náměstí se do dlažby propisují osazením ocelových pásků do roviny dláždění, v principu stejném jako u křivky vytyčující záhony. Toto nenápadné připomínání okolních vztahů slouží zároveň i jako svým způsobem dilatace částí do řádku skládaných dlažeb. Tento princip se uplatňuje i na nárožích objektů, kde se směr dláždění mění o 90 stupňů, ocelový pásek tl. 10 mm je použit i na zvýraznění pomyslné sklopené osy zvonice kostela, která protíná celé náměstí a je jeho symbolickou páteří.

Důležitým aspektem návrhu je snaha o prostorové vymezení náměstí, byť je zatím chápáno jako provizorní. Jde o nahrazení současných plotů a ohrad kultivovanými architektonickými prvky s přidanou hodnotou. Shodou náhod jsou tyto prvky umístěny naproti sobě, od jednoho je možné pozorovat ten druhý. Tato skutečnost spolu s možností využít i mělkou část parcely mezi Městským úřadem a papírnickým vedla k návrhu dvou do sebe jakoby zapadajících prostorových částí– formy a odliktu. Vmáčknutý a vypouklá prostorový plot z laminátu na dřevěné sloupkové konstrukci slouží jako před deštěm i úmorným sluncem krytá zastřešená lavice. Vmáčkly plot do svých zad integruje i dvanáct vizuálně jednotných nástěnek se skleněnými dvířky, které budou využívány místními spolky, všechno zobrazené dění a události se přirozeně koncentrují v jednom místě, solitérní i zavěšené nástěnky okupující veřejných prostor mohou zmizet. Dutina mezi částečně matně průhledným laminátovým opláštěním bude nasvícena soustavou zemních reflektorů, objekty obou plotů se na noc rozsvítí spolu s veřejným osvětlením, nestávají se tak vyhledávanými terčí vandalů, nýbrž oblíbeným místem k trávení volného času na náměstí.

Rámcem vytyčený jednotně pojatou zelenou amébou, stejným materiálem řádkového dláždění a vizuálním vymezení prostorovými ploty je doplněno drobnějšími architektonickými prvky, které si kladou za cíl prostředí kultivovat a doplnit další vrstvou možných aktivit. Stěžejním v tomto výčtu je umístění dlouhé kašny s pítkem do těžiště jihozápadní části náměstí, na sklopenou osu zvonice zvýrazněnou ocelovým páskem. Svou délkou 1362 cm upomíná na rok 1362, kdy byla zaznamenána první písemná zmínka o Červeném Kostelci. Výškově po celé své délce nepřevyšuje 40 cm nad úroveň dlažby s výjimkou zakončení směrem do parku, kde se geometricky stočí do chrlice a vyvýšeného pítka. Voda bude v podlouhlé kašně– korytu cirkulovat, odstříkující je zachytávána v šterbinovém liniovém žlabu umístěného po celém jejím obvodu, celý systém je napojen na veřejný vodovodní řad s vlastním odečtem. Technologie s čerpadlem a vodoměrem bude skryta v revizní šachtě na pozemku pč. 1400 v majetku města poblíž rozvaděče veřejného osvětlení u vánočního stromu.

Další doplňování jednotlivých částí náměstí se záměrně omezuje na zdánlivé drobnosti. Jihozápadní část náměstí směrem do parku opticky uzavírá nové stromořadí tří platanů, které na dálku koketuje s platany vysazenými mezi ulicí 17. listopadu a podélnou fasádou kostela. Dva z nich jsou vsazeny přes kulatou mříž se sedátky do dlážděného povrchu, třetí v kruhové mříži bez sedátek se nachází v mlatové ploše vyspárované a napojené na materiálově stejně řešené parkové pěšiny.

Na osu vstupu radnice jsou ve vrcholech rovnostranného trojúhelníka osazeny kónické ocelové vlajkové stožáry, které jasně poukazují na význam a funkci této budovy, možná i s potměšitou snahou odpoutat pozornost od výměny původních oken za plastová s falešným členěním do tabulí. Výškově budou zarovnány s její korunní římsou. Na podobném principu vstupní osy funguje i osazení mohutného piedestalu pro zatím neznámou sochu, který bude umístěn v těžišti bočního prostoru vedle radnice naproti vstupu do budovy dnešní banky. Podoba sochy (ideálně i s podstavcem) i její námět vzejde z veřejné anonymní sochařské soutěže. V případě, že by instituce banky budovu opustila, jak je nyní naznačováno, má toto místo potenciál stát se venkovním prostorem kavárny italského střihu, kdy stolky obklopí výtvarné dílo podobně jako v Benátkách jezdeckou sochu Bartolomea Colleoniho, a to i v těsném sousedství rušné silnice.